

honestae conversationis esse credebant, personam illius multipliciter commendantes.

C A P. XVI.

Is, pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, non tenetur probare se idoneum, cum idoneus præsumatur.

Idem a Archidiac. & Præposto Mediolan.

(an. 1200.)

DUDUM bY Archidiac. Mediolan. deditus in mandatis, ut C. Scholarem a Presbytero sancti Victoris in Clericum ejusdem Ecclesiae recipi saceret, & in fratrem: c [G inf.] Sed Presbyter memoratus Archidiaconi declinans examen, afferuit, quod nequam sufficiebat duobus Clericis facultates Ecclesiae memoratae, adjiciens, quod prædictus C. non erat idoneus ad illius Ecclesiae beneficium obtinendum: [G inf.] Causam vobis duximus committendam ira, ut ex illa clausula, scilicet, si persona fuerit idonea, qua nostro rescripto reperitur infra, eidem Scholari proband se idoneum nulla necessitas imponatur: cum prima facie præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur.

T I T U L U S XXIV.
D E J U R E J U R A N D O.

C A P. I.

Agit potest ad relaxacionem juramenti, cuius implementum surpiditatem continet ex parte suscipientis. h. d. quoad intellectum, & est casus notabilis. Abbas.

Gregorius III. d universi Christiani. (an. 735.)

EX administrationis: e [G inf.] Mandamus, quatenus creditores ad juramenta super usus fibi solvendi præstata, relaxanda sub contradict. app. ob. Ecclesiastica distictione cogatis.

C A P. II.

Non valet juramentum præstum a Prælato de non repetendis rebus Ecclesiae. Vel sic: A juramento meticuloso fit absolution per Judicem Ecclesiasticum.

Gregorius in Registro. f
I. Pervenit ad nos g Laudicen. Episcopum ob Ar. Comite rebus suis spoliatum, & jurare compulsum, quod non repeteret sic ablata. Cognita igitur contumelia, valde dolimus: afferentes ipsum Episcopum nullius juramenti vinculis super hoc posse constringi: quem tamen absolviimus, quia nefandissima coactione juravit.

C A P. III.

Non dejet, qui juramenti implementum in melius commutat. Et non adstringitur quis juramento ad implendum, quod juravit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu prebutur juramentum.

Idem Regi Francorum.

II. Pervenit ad nos: [G infra. 1] Non enim propositum aut promissum infringit, qui in melius illud commutat. Nec tu ei, etiam promissum tuum juramento, vel fidei obligatione, interposita conditione firmasses, aliquatenus teneris, si constat eum conditione minime paruisse.

[1] Quod cum iam pridem ad partes Alvernia, &c.

C A P. IV.

Ponitur forma juramenti septem capitula continens, secun-

a Archiepiscopo. b Ex hac Decr. collige, quemlibet præsumi bonum, de quo art. præter. Fel. vide Alex. conf. 127. incip. Salvatoris in 3. volum. c vide Angelum. d In duabus vetustissimis, non possum: in cisterciensibus 3. habetur; in uno octavus, quod rectius videtur. Hoc caput inordinate, & præpostere sequentibus est præpositum cum sit ex sec. compil. sequentia ex 1. e Cap. 4. eod. tit. in 2. compil. f al. ex Registro Gregorii g Cap. 9. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lat. sub Alex. III. p. 17. c. 7. h Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. i Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lat. sub Alex. III. p. 16. c. 4. k C. 3. eod. tit. in 1. compil. l vid. l. 1. cum not. C. de fruct. & lit. expen. m Cod. Barb. Sitia est, per censuram Ecclesiastica cogatis, ut hæc restituant, nec

dum quam jurant Papæ Episcopi: sed hodie omnes recipientes dignitatem a Papa sibi jurant. Hoc sit pro summario, & divisione.

Idem Petro Subdiacono.

EGO & N. Episcopus ab hac hora in antea fidelis ero sancto b Petru, sanctaque Romanæ Ecclesiae, domino meo Papæ C. ejusque successoribus canonice intrantibus. Non ero neque in consilio, neque in facto, ut viam perdat, aut membrum d, vel captiatur mala captione. Consilium, quod mihi aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabit, ad ejus e damnum nulli pandam: Papatum sanctæ Romanæ Ecclesiae, & regulas sanctorum patrum adjutor ero ad defendendum, & retinendum (salvo ordine meo) contra omnes homines. Vocatus ad Synodus veniam: nisi præpeditus fuiro canonica prædicatione. Legatum Apost. sed. quem certum esse cognovero, in eundo, & redeundo honorifice tractabo, & in suis necessitatibus adjuvabo. Limina Apostolorum singulis annis aut per me, aut per certum nuncium visitabo: nisi eorum absolvam f licentia. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta g Evangelia.

C A P. V.

Non tenetur Clericus Episcopo suo obedientie juramentum præstare, nisi ratione administrationis sibi concessa.

Urbanus Papa. (an. 228.)

NULLUS Episcopus Clericos suos (nisi forte, quibus b Ecclesiasticarum rerum commissa fuerit dispensatio) sibi jurare compellat.

C A P. VI.

Qui se obligavit ad usuras solvendas, solvere non cogitur, nisi juraverit: quo casu cogitur, sed reperit.

Alexander III. Episcopo Vigilen. (an. 1180.)

DEBITORES i ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si vero de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum. Et cum usuræ soluta fuerint, creditores ad eas restituendas sunt Ecclesiastica severitate (si necesse fuerit) compellendi.

C A P. VII.

Debitor, qui juravit creditori nullum gravamen super ripugnata inferre, donec solverit debitum, non audiret repetens pignus, volendo compensare fructus in fortis: sed debet prius debitum integraliter solvere, & demum rem cum fructibus indecepere exposere. h. d. & est casus notabilis.

Idem Rothomagen. Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis.

I. Ad nostram noveritis audientiam pervenisse & quod cum P. quibusdam hominibus certam summam pecunia mutuasset, quasdam ab eis possessiones, & redditus recepit in pignore, ipsos juramenti religione adstringens, quod super illis, donec solverent sibi pecuniam, nullum ei gravamen inferrent. Licit autem de possessionibus illis, & redditibus nondum fortis, deductis expensis, receperit i, tu tamen, frater Archiepiscopo, eum propter hoc excommunicationis vinculo adstrinxisti: [G inf. 1] Ideoque mandamus, quatenus recepta a præfato P. sufficienti cautione, quod vestro debeat parere mandato, absolvatis eundem. Deinde debitores ejus, qui prædictas possessiones, & redditus contra juramentum subtraxisse dicuntur, si ita est m, eos Ecclesiastica censura cogatis, ut hæc restituant,

nec sibi molestias inferant, donec ei pecunia persolvatur. Cum autem ei pecuniam, sicut juraverunt, persolverint: vos ipsum ad restituendum, quidquid (deductis expensis) ultra fortis recepisse constiterit, inducere studeatis: & si commonitus non fecerit, in eandem excommunicatiois sententiam reducatis eundem.

[1] Exinde vobis literas nostras cogimur destinare, praesertim cum ille, sicut afferit, sorte sua velis esse contentus.]

C A P. VIII.

Si juramentum per meum extorcum servari potest sine interitu salutis eternæ, servandum est: Ecclesia tamen Romana consuevit a tali juramento absolvere.

Idem Alexander III. Senon. Archiepiscopo. (1180.)

SIC vero a aliquis quenquam gravissimo metu sub religione juramenti suum jus refutare coegerit, ipsumque sibi retinuerit, quia nos consulere voluisti, an alter eorum, vel neuter id habere debeat: Duximus tibi respondendum, quod non est tutum, quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis eternæ: nec nos alicui dare materiam volumus veniendo contra juramentum proprium, ne auctores perjurii videamur. Verum aliquando in Rom. Ecclesia a pluribus præd. n. factum esse recolitur, quod Clerici, qui coacti ministerium Ecclesiae abjurarent, de juramento absolutionis beneficium meruerunt, & ad coercendum iniquitatem eorum, qui Ecclesiasticos viros ad praestandum illud compulerant, permissi sunt in eadem Ecclesia ministrare.

C A P. IX.

Monachi, qui pro debito monasterii jurant stare in obstagio, & fidejussiones, qui juraverunt creditorum indemnem servare, juramenta servare coguntur.

Idem b Sardinensibus Episcopis.

EX rescripto c, quod nobis est præsentatum, innotuit, Abbatem Tremen. cum Petro super summa octo milium solidorum taliter convenisse: [G inf.] Super hæc prædictus Abbas quodam ex Monachis obides dedit, qui de observanda conventione juraverunt, ut si ipsi deficerent, alii Monachi loco eorum in obstagio ponerentur. Insuper si fidem dicti Monachi non servarent, Abbas dedit eidem V. d & ejus uxorem fidejussiones: qui similiiter fidem præstasse dicuntur. Ideoque mandamus, quatenus tam Abbatem, & e Monachos, quam V. & uxorem ipsius monere curatis, ut sicut jurarunt, eandem conventionem faciant adimpleri, alioquin Abbat, & Monachis ingressum interdicatis Ecclesiae: & in terra præfati V. & uxoris ejusdem, usque ad dignam satisfactionem, inhibeatis divina officia celebrari.

C A P. X.

Perjurus est, & ab Ecclesia removendus, qui non necessitate, sed voluntate venit contra licitum juramentum.

Idem Londen. & Vigorien. Episcopis.

QUERELAM f R. Canonici Linconien. acceperimus, quod cum V. Clericus ei duos bisantios nomine Ecclesiae de statera se annuatim soluturum, interposito sacramento firmasset, per biennium ab hujusmodi pensionis solutione cessavit. Quoniam igitur non merentur Ecclesias regere, qui sunt criminis perjurii irretiti, mandamus, quatenus si vobis constituerit memoratum V. contra juramentum suum non necessitate, sed voluntate, ab ejusdem pensionis solutione cessasse, ipsum a præscripta Ecclesia removentes, eam prædicto R. restituere minime differatis.

a Cap. 10. eod. tit. in 1. compil. b al. beato. c dictio, neque, abest. d Quid oppel. membra veniat, Bartol. in 1. 2. ff. de publ. jud. Auth. sed novo jure. C. de serv. fugit. & 89. dist. c. singula. e. eorum. f al. absolvat. g Sancta Dei. h Cap. 1. eod. tit. in 1. compil. i Cap. 2. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lat. sub Alex. III. p. 17. c. 3. d al. G. al. N. e in antiqu. & Monachos. f Cap. 7. eod. tit. in 1. compil. & post Concil. Lat. sub Alex. III. part. 17. c. 5. Vide Corser. sing. 93. lit. E. in verbo Empiticuta. g cessare.

Tom. II.

C A P. XI.

Si presentatus jurat presentanti de antiquo censu augendo, & postea contrarium jurat inservienti, valet secundum, & non primum, tamen ab Ecclesia removetur.

Lucius III. Norvicen. Episcopo. (an. 1181.)

TUA nos duxit fraternitas a confulendo, cui standum sit juramento, cum Clericos Religiosi jurisperdenti religione constringunt ad majorem solito pensionem solvendam, vel praestandum aliquid beneficii, præter solitam pensionem: cum autem instituunt ab Episcopis, jurant, quod antiquam pensionem, & solitam non augebunt. Tuæ igitur consult, breviter b respondemus, quod cum posteriori juramento ratione, & Lateranensis Concilii auctoritate juvetur, primo præjudicat, quod de cupiditate processit. Cæterum justum est, ut Clerici pro perjurio, quod vitare non possunt, ab Ecclesiis perpetuo excludantur.

C A P. XII.

Episcopi de perjurio gravius, quam alii, sunt puniendi. h. d. Urbanus III. Archiepisc. Prism. (an. 1186.)

CUM d quidam. [G infra. 1] Consul. t. t. r. quod in Episcopos, qui suum transgressi sunt juramentum, est tanto gravius vindicandum, quanto majori præminent dignitate, & eorum exemplo facilius alii poterant ad similis provocari.

[1] Episcopi Sardinie, sicut nobis est ex tua parte propositum, quibusdam pecuniam, sicut tenebantur, juramento adstristi, non solverint: & quidam Episcopus ipsius terræ in die dedicationis Ecclesie ordinis, cum dies ille ad hoc institutus non fuerit, celebraverit: & quidam etiam juraverunt aliquando, quod fratri vel sorori, patri aut matri loqui non debeant, aut quodlibet eis subsidium ministrare, a nobis quid de hujusmodi faciendum sit, tua f. requisivit. Nos igitur.]

Illicitum est juramentum de non præbendo subsidium coniuncto. h. d.

[1] Illi vero e, qui jurant non loqui patri, vel matri, sotori, vel fratri, aut eis humanitatis subsidium non exhibere: absolvendi sunt ab illius observantia juramenti, cum illicitum sit, & contrarium rationi: injuncta tamen eis de hoc, quod male juraverunt, poenitentia competenti.

C A P. XIII.

Non valet juramentum Monachi claustrum abjurantis: & sibi de hoc gravis poenitentia imponitur.

Idem.

Si ut ex literis tuis discretionis cognovimus, R. Prior monasterii tui, iracundia calore succensus juramento firmavit, quod in claustro ejusdem monasterii, quo se vinculo professionis adstrinxit, non esset cum G. Monacho ulterius moratus: [G infra. 1] Respondemus, quod non licuit Monacho supradicto terueriarum g juramentum facere, maxime cum fidem professois frangeret, & stabilitatis sua propostum evanesceret. Ideoque circa eum tua solicitude provideat, quod talis ei poenitentia injungatur, ut alius quilibet exemplo ejus deterritus, simile aliquid facere pertimescat: ipse vero in clauistro, quod liceat abjurare non potuit, cum stabilitate perpetua suam poenitentiam exequatur.

[1] Querenti ergo tibi, quid super hoc circa eundem Monachum sit agendum.]

C A P. XIV.

Vassallus, qui juravit Prælato, successoribus jurare non cogitur.

Clemens

a Cap. 2. eod. tit. in 2. compil. b taliter. c Conc. Lat. sub Alex. III. c. 7. §. prohibemus. Habes in fr. de cens. c. prohibemus. d Cap. 11. eod. tit. in 1. compil. e Vide Sotum lib. 8. de iust. & jur. q. 1. art. 7. f C. 3. eod. tit. in 2. compil. g Vide B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. & Sat. 1. 8. de iust. & jure. q. 1. art. 7.

Clemens III. VV. a Regi Siciliae. [an. 1190.]

Veritatis & amica simplicitas: [G. inf. 1] Respondemus, ut heredes tui, qui nobis, vel alicui successorum nostrorum juraverint, aliis jurare minime compellantur: catholici tamen successoribus nostris, qui pro tempore fuerint, & homagii c. & fidelitatis puritatem, nihilominus acsi jurassent, omni tempore teneantur absque tergiversatione aliqua fideliter observare.

[i Nullis verborum fallacis, nullis appetit ambiguitatum involucris offuscari. Ea propter, fili charissime in Domino, audio quod in magnitudinis tuae praesentia questio mota fuerit, utrum ex tenore nostri scripti colligeretur, quod singulorum hereditum singulis nostris successoribus fidelitatis prestatre debeant, & homini iuramentum. Intellectu etiam expressio, vel expositione dil. fil. n. A. tit. S. Crucis in Hierusalem, & P. tituli S. Laurentii in Damasco Presbyterorum Cardin. sed. Apost. Leg. que ad nos fuit sub sigillorum suorum testificatione transmissa: a sano intellectu eorum nolumus aliquatenus dissentire, Serenitati regiae duximus intimandum, quod cum intentio nostra non sit, intolerabile tibi tuisque hereditibus imponere, taliter in hoc articulo tibi.]

C A P. XV.

A juramento per metum extorto Ecclesia solet absolvere: ejus transgressores ut peccantes mortaliter non puniuntur.

Celestius III. d Brundisien Episcopo.

[an. 1194.]

Verum e in ea questione, quæ quinto loco ponitur, a sacramenti vinculo absolvantur, qui istud inviti pro vita, & rebus servandis fecerunt: nihil aliud arbitramur, quam quod antecessores nostri Rom. Pont. arbitrati fuisse noscuntur, qui tales a juramenti nexibus absolverunt. Ceterum ut agatur consultius, & auferatur materia dejendi f., non eis ita expresse dicatur, ut juramenta non servent, sed si non ea attenderint, non ob hoc sunt tanquam pro mortali crimen puniendi.

C A P. XVI.

Si is, cuius mandato stare juravi, aliquid mihi præcipit contra juramentum per me prius liceo factum, illud servare non teneor. h. d. inhærendo verbis litera.

Innocentius III. g H. & S. & M. civibus Venetiis.

Veniens b ad præsentiam nostram A. nobis exposuit, quod olim cum M. Maurien. i alternatim convitia ingendo certavit: propter quod cum graves inimicities incurrisset, quidam, qui partis utriusque amatores extiterant, suggesterunt prædicto A. ut in satisfactione injuria vobis juraret obedire mandato. Cumque idem x non crederet se tale quid commisisse, propter quod ei aliquod grave deberet imponi, juramentumque illud sub tali confidentia præstitisset, ipsi sub juramenti debito præcepistis, ut nunquam curiam Ducis intraret, nisi cum omnes per dictum ipsius generaliter ad curiam vocarentur: (G. inf. 1) Verum quia idem A. qui dicti Ducis est Consiliarius, & in jure suo multis Ecclesiis, quarum est advocatus, ex promissio teneret adesse, nequaquam taliter juravisset, si mandatum illud sibi contrarium præscivisset: noveritis nos Patriarchæ Granden. mandasse, ut si mandatum priori juramento liceo repugnet, ipsum auctoritate nostra denunciet non servandum. l

[i Aut nisi per nobilem virum R. Comitem, & H. Maurocen. qui absentes esse dicuntur, ipsum contingeret relaxari.]

a al. Gulielmo. b Cap. 5. eod. tit. in 2. comp. c al. hominii, & fidelitatis puritatem &c. d al. Brundisien. Archiep. e Pars c. cum non ab homine. sup. de jud. & C. 6. eod. tit. in 2. compil. f perjurandi. g Henrico Vitali, & Leonardo Marco Mauricen. h Cap. 1. eod. tit. in 1. comp. i Mauricen. k Cumque idem A. non credens seale &c. l observandum.

C A P. XVII.

Qui juravit Ecclesiam defendere, & requisitus sine iusta causa recusat, perjurus est, nec eum defendit appellatio.

Idem magistro Apollinari. [an. 1206.]

Brevi sciscitatus a es quæstione, utrum ille, qui jura alii cuius Ecclesiae servare, ac pro posse defendere juramento tenetur, si necessitate imminentia super hoc sub juramento debito requisitus duxerit appellandum, perjurii reatum incurrat. Respondemus, quod in hoc articulo appellantem a perjurio talis appell. non excusat, imo (nisi difficultas existat, propter quam requisitus non possit Ecclesiae subvenire) culpa perjurii potius irretitur.

C A P. XVIII.

Jurans scienter illicitem non indiget absolutione, sed tenuit illud non observare. Si vero juravit ignoranter, debet illud observare, si aliquo licto modo est observabile. Si autem juravit licetum, quod purabat illicitem, debet observare iuramentum, sed de animo depravato ager pœnitentiam.

Idem illustri Regi Aragonie. [an. 1205.]

Quanto personam b tuam: [G. infra 1.] Quidam Consiliarii tui, imo potius deceptores, tuum animum inducerunt, ut jurates irquisito affensu populi usque ad certum tempus patris tui conservare monetam, quæ tamen circa mortem ejus fuerat legitimo pondere defraudata. Cum autem adeo sit diminuta, & minoris valoris effecta, quod grave propter hoc scandalum in populo generatur, tu, quod egeras & indiscrete, cupiens revocare, ac necessitatibus populi satisfacere, ab observatione juramenti prædicti postulasti suppliciter a nobis absolvi. Super quo diligens indagator potuisse facile intueri, quod non tam erat absolutione necessaria, quam interpretatio requirenda: quoniam cum juramentum fecisti, monetam aut falsam, aut legitimam esse credebas. Si falsam, juramentum fuisse illicitem, & nullatenus observandum, & pro eo esset tibi pœnitentia injuncta: cum juramentum non, ut esset iniquitatis vinculum, fuerit institutum. Si vero legitimam esse credebas, juramentum licetum fuit, & usquequa servandum. Et ut irreprehensibiliter observetur, consulimus, & mandamus, ut reprobata moneta, quæ a legitimo pondere fuerat defraudata, alia sub nomine patris tui moneta cudatur, quam ad legitimum pondus reducas, secundum eum statum, quem tempore patris tui habuit meliorem, ita quod antiqua moneta, quæ ab illo statu falsata non fuerat, cum ea pariter expendatur: per quod & dispendium vitari poterit, & juramentum servari. Veruntamen si monetam ipsam in præstatione juramenti credebas a legitimo pondere diminutam, & tua super hoc conscientia te remordeat, tuum humiliter confiteare peccatum, & satisfactionem injunctam tibi pro illicito juramento studeans adimplere.

[i Inter alios Christianos Principes sinceriori charitate diligimus, tanto Serenitati Regiae diligentiori solicitudine volumus præcavere, ne quid ei, quod absit, imminest, quod vel in periculum animæ tuæ, aut detrimentum terræ valeat redire. Extenore sicutem literarum tuarum, & plurium Prelatorum, nec non & aliorum multorum in regno tuo consistentium nobis innotuit, quod adversus inimicos Christianitatis, qui præ magnitudine sue potentia terram Hispanie tunc temporis occupabant, in auxilium charissimi in Christo fil. n. regis Castellæ illustris, cum armatorum multitudine festinares.]

C A P. XIX.

Non valet juramentum præstitum in prejudicium juris superioris.

Idem

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compilatione. b Cap. 4. eod. tit. in 3. compilat. c In Cod. Barbat. egeras indiscrete, discrete cupiens, &c.

Idem Consulibus, & populo a Tuderino.
[an. 1204.]

Venientes b ad sed. Apostol. Consules vestros super his, quæ ad nos de vobis sèpius referuntur, & commonere curavimus, & aliquantulum asperre convenire. Cum enim & appellationibus interpositis ad Apost. fed. teneamini humiliiter, & devote deferre, cum & leges etiam seculares post sententiam beneficium appellationis non denegent aggravatis, vos sententias appellatione suspensas executioni mandatis. Verum idem Consules nobis exponere curaverunt, quod cum aliqui vestrum vocantur ad officium consularum, firmant proprio sacramento, quod super mutuis, & plagiariis secundum vestra civitatis consuetudinem judicabunt, & intra 28. dies, quæ judicaverunt, exequentur. Unde salvo hujusmodi juramento vos non posse super his appellationibus deferre dicebant. Quia vero non minus Judices secundum leges, quam Consules vestri secundum consuetudinem vestra civitatis judicare jurarunt: & ideo sicut Judices contra leges, sic & Consules vestri contra consuetudinem possent & subditos aggravare: mandamus, quatenus appellationibus ad nos interpositis deferatis, cum prædictum juramentum vos excusare non possit, in quo debet intelligi jus superioris exceptum. Cum ergo postquam S. lator prætentum ad sed. Apost. a sententia G. Judicis appellarunt, sententiam ipsam duxerit executioni mandandum, in possessionem rerum, de quibus quæstio veretur, appellantis adversarium inducentes, volumus & mandamus, ut possessionem ipsam restituatis eidem: alioquin noveritis nos Episcopo Nucerino d mandasse, ut vos ad illud Eccles. Cenf. compellat.

C A P. XX.

Jurans usuras non repete, potest juramento nouo obstante ex nova causa repete. h. d. secundum intellectum notabiliorum.

Idem Pisano Archiepiscopo. [an. 1205.]

III. Ad nostram e noveris audientiam pervenisse, quod cum I. & G. Petro usuras non modicas persolvissent, juramento firmaverunt, quod nec per se, nec per alium prædictas usuras repeterent, vel apud Ecclesiasticum Judicem, seu etiam secularem super his deponerent quæstionem. Cumque creditor condiderit testamentum, suis præcepit hereditibus, ut omnibus, qui probarent se dedisse usuras eidem, ipsas eis restituere procurarent. Unde cum prædicti I. & G. usuras repete non attenter propter hujusmodi juramentum, & heredes prædicti P. eis negligenter satisfacere de usuris: Mandamus, quatenus sub poena excommunicationis publice in Ecclesia proponi facias, vel proponas, ut qui super hoc noverint veritatem, procedant ad testimonium præferendum: & si per dicta testimonia, vel alia documenta tibi constituerit de præmissis, heredes illius, ut usuras, quas a prædictis pater eorum accepit, restituant universas, Ecclesiastica censura compellas.

C A P. XXI.

Juramentum generale debet ita intelligi, si fieri potest, ut non obverti juri, alias tanquam temerarium non obligat contra iuris obseruantiam.

Idem Neapolitano Archiepiscopo. [an. 1205.]

III. Ad nostram f noveris audientiam pervenisse, quod a te quasi per extorsionem tale fuit præstitum juramentum, quod in omni causa deberes ordinem iudicium observare. Verum quoniam secundum traditiones canonicas manifesta accusatione non indigent, nec in eis

a al. Tridentino. b C. 5. eod. tit. in 3. comp. Vide Guid. Pap. sic. c possunt. d Rocentino. e Cap. 6. eod. tit. in 3. comp. Vide B. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. & Sotum lib. 6. de just. & jur. qu. 1. art. 4. f C. 7. eod. tit. in 3. comp. g Vid. l. si vero. §. qui pro rei ff. quis satisfacta cog. & l. 2. & Bart. ff. de furtis.

est ordo iudicarius observandus, qui debet in aliis observari: nec tu quando sub præmisso tenore jurasti, habebas in mente, ut propterea venires contra canonicas sanctiones, alioquin non juramentum, sed perjurium potius extitisset, nec esset aliqua ratione servandum. Nos juramentum tuum benignius interpretari volentes, ita quod consonet canonicas institutis, frat. t. auctoritate præsentium intimamus, quod in manifestis, & notoriis ratione juramenti præmissi non credimus te teneri servare subtilitatem ordinis iudicarii, quam in his non servari per omnia ipsa ratio postulat, & requirit, unde videbitur subtiliter intuenti de ordine iudiciorum procedere, ut in præmissis non per omnia ordo iudicarius observetur. Quamquam & secundum approbatum intellectum recte possit intelligi, quod jurasti, ut in omnibus causis ordinem iudicium observares, in illis videlicet, in quibus est ordo iudicarius observandus. Sic ergo faciens & juramenti tenorem servabis, & instituta canonica non omittes.

C A P. XXII.

Si unum juramentum uni debiti alteri præstat, illicitem est: & eo non obstante, cui debetur, præstandum est.

Idem Judici Carolitano. a

E A te b credimus discretione vigere, ut intelligas per teipsum, quod onus non remittitur, sed augetur, cum cuicunque improvide solvit, quod alii ex debito est præstandum. Sane cum Archiepiscopus Turritanus a te nomine e nostro juramentum fidelitatis [sicut a nobis mandatum asceperat] exegisset, illud exhibere in ejus manibus distulisti, afferens, quod Pisano Archiepiscopo salvo Apostolica sedis honore hujusmodi præstiteras juramentum. Cum igitur nobis, & Ecclesiae Romanae fidelitatem facere teneatis, si præstitum juramentum ei, quod a te nobis tanquam debitum est præstandum, contrarium reputes, illud illicitem judicabis: & illicito non obstante, quod licite, imo ex debito petitur, exhibebis: vel si præstitum præstando contrarium non existit, illud sine difficultate præstabis.

C A P. XXIII.

Qui juravit stare mandato alicuius, non tenetur parere, si præcipit illicita, ut quod filium exheredet, vel uxorem abjuret.

Idem d Alatirino Episcopo. [an. 1204.]

Quintavallis e nostris auibus intimavit, quod pro offensa, quam filii ipsius alii mulieribus interrogant, quod earum mandato parere, præstisit juramentum: quæ tale illi sub debito juramentum dedere mandatum quod si quando filii, f aut uxori illius aliquod factum, vel verbum contumeliosum mulieribus illis objicerent, idem filias, & filios exheredaret, & a se propriam remoyeret uxorem. Quocirca mandamus, quatenus cum licitum fuerit juramentum, sed mandatum illud, injungas, alioquin eum ad mandati observationem illius denuncias non teneri.

C A P. XXIV.

Ex causa levi, & temeraria conjuges etiam quoad torum, & mutuan cobitationem se separare non possunt, etiam cum juramenti interpositione.

Idem Archiepiscopo Tarraconen. [an. 1206.]

Tua nos duxit g fraternitas consulendos, quid tibi super hoc sit faciendum, quod B. & A. uxori ejus adinvicem juraverunt, se nunquam mutuo petitos: idem vero nunc repetit illam instanter: ea econtrario affirmante

T 2

quod
a al. Karsalitin. b Cap. 8. eod. tit. in 3. comp. c nomine Ecclesie. d Salatirino. e C. 9. eod. tit. in 3. comp. Vid. Bart. in Authen. generaliter. C. de Episc. & Cler. f filie. g Cap. 10. eod. tit. in 3. comp. Vid. Sot. l. 4. sent. dist. 22. q. 1. art. 3.

quod prius se faceret a Sarracenam, quam rediret ad eum: (G.inf. 1) Nos igitur fraternitati tua respondentes, mandamus, quatenus utrumque ad continentiam servandam moneas, & inducas: quam si promittere voluerint, & servare, utrumque dimittas sine alio commorari: alioquin si vir noluerit continere, tu illam, ut revertatur ad ipsum, & tanquam uxori cum viro moretur, per excommunicationis sententiam appell. rem. compellas: cum & temerarium fuerit hujusmodi juramentum, & adulterium utrinque sit commissum.

[1 Sed adulterium, cui adhaesit, postquam recessit ab eo, libenter dimitteret, & castitatem promitteret, & juraret.]

C A P. XXV.

Is, qui juravit cum muliere contrahere, propter supervenientem fornicationem, vel deformitatem, eam repellere potest: propter praecedentem non. h. d.

Idem b Genuen. Archiepiscopo. (an. 1207.)

Quemadmodum c si vir mulieri jurasset, quando contrahit cum illa, quod eam semper pro legitima uxore teneret, pro fornicatione, quam mulier antea commisisset, non posset eam dimittere: sed pro fornicatione, quam postea perpetraret, eam dimittere posset, non obstante hujusmodi d juramento, quoniam in eo talis erat subintelligenda conditio, si videlicet in legem illa conjugii non peccaret: ita si quis juraverit se ducendum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere praecedentem, sed subsequenter, ut illam non ducat in conjugem: quia in illo juramento talis debet conditio subintelligi, si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit.

Alioquin si post hujusmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam ducere in uxorem: quod est prorsus absurdum. Nam si post contractum conjugium vir propter fornicationem licite potest uxorem a sua cohabitatione dimittere: longe fortius ante conjugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in suam coabitacionem non admittere sponsam: quia turpis ejicitur, quam non admittitur hospes e. Non obstante in alterutro casu vinculo juramenti, quod quidem propter subintelligendam conditionem est tale, ut is, qui juravit, ad utrumque sine transgressione se possit habere. Quod si post hujusmodi juramentum mulier heret non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos, vel nasum amitteret, vel quicquam ei turpis eveniret: nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum.

Si vir juravit non accusare uxorem, temerarium est juramentum: sed si specialiter de adulterio hoc juravit, denuntiare poterit, sed accusare non debet.

Illud autem juramentum est proculdubio temerarium, si vir juret uxori, quod eam super nullo crimen accusabit: quia si mulier fieret infidelis, & nollet cohabitare viro absque contumelia creatoris, vel ut illum traheret ad infidelitatis errorem: tunc incunctanter deberet illam impetrare apud Judicem suum, ut eam, nisi penitus resipisceret, omnino dimitteret, secundum canonicas sanctiones. Quod si expresse jurasset, quod eam super adulterio non impetreret, esset ne servandum hujusmodi juramentum? Cum Scriptura f testetur, quod patronus est turpitudinis, qui celat crimen uxoris: & secundum regulam Evangelii g, si primo, & secundo correcta resipiscere nollet, dicendum esset Ecclesiae, ut tanquam ethnica, & publicana deinde vitaretur: ne per hoc libera præberetur

a Vide Covarruv. lib. 4. var. ref. c. 9. b in antiqu. Januens. c Cap. 11. eod. tit. in 3. compil. Vid. Mag. & Dost. d sacramento. e Vid. l. pen. g. de cond. ob tur. caus. f l. generaliter. g l. si plagiis. per Bart ff. de verb. obligat. f Levit. 18. g Matth. 18.

ei peccandi facultas propter impunitatem peccati. Sed nunquid vir non potest dimittere uxori peccanti non solum septies, sed etiam usque septuages septies, secundum Evangelicam veritatem? a Tuitius ergo in hoc casu videatur, ut propter jurisjurandi religionem vir accusare deficit uxorem ad divortium celebrandum: quanquam sententiam appell. rem. compellas: cum & temerarium denunciare eam possit ad poenitentiam peragendam.

C A P. XXVI.

Licite ex causa necessaria etiam per religiosos juratur.

Idem Abbat. & Capitulo Castellionis.

(an. 1206.)

E Tsi Christus b præcepit secundum Evangelicam veritatem: Sit sermo vester, est, est, non, non, ut affirmatio, vel negatio sicut procedit ex ore, ita procedat ex corde: quia tamen hominum excrescente malitia, simplici assertioni, vel negotiationi vix creditur, idcirco prudenter adjunxit, quod amplius est, a malo est: a malo quidem, non tam culpæ, quam poenæ: nec exhibentum, sed exiguum juramentum: nam incredulitas hujusmodi magis est poena, quam culpa: unde non dixit, malum: sed dixit, a malo. Licit enim juramentum prohibuisse Dominus videatur, nusquam tamen per creatorem, sed per creaturam jurare prohibuit: ne per hujusmodi juramentum transferretur ad creaturam honorificentem creatoris. Quare cum in Evangelio & præmisisset: Dico vobis, nolite jurare omnino: statim subiunxit: neque per cælum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum pedum ipsius est: neque per Hierosolymam, quia civitas est Regis magni: neque per caput vobis, quia non potes unum capillum facere album, aut nigrum. Et quamvis non sit per creaturam jurandum: si tamen juretur per creaturam, servandum est quidem, dummodo sit licitum, quod juratur: quia teste veritate, qui jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo, qui sedet super eum. Jacobus d quoque non simpliciter prohibet juramentum, sed voluntatem jurandi, cum ait: Ante omnia, fratres mei, nolite jurare, quoniam e ad juramentum non debet quenquam sponte voluntas inducere, sed necessitas trahere importuna: & tunc potest sine culpa jurare, dummodo illos tres f comites habeat juramentum, de quibus Propheta ait g: Et jurabunt, vivit Dominus, in veritate, & iudicio, & justitia. Quod autem Jacobus h subdit: Neque per cælum, neque per terram, neque per quodcumque aliud juramentum: jurare vetat per quamlibet creaturam, quodcumque sit illud: alioquin non dixisset Apostolus i: Homines per maiorem suum jurant, & omnis controversia eorum ad confirmationem finis, est juramentum: in quo patenter ostendit, per quem sit jurandum, cum ait: homines per maiorem suum jurant, id est, per Deum: & cur sit jurandum, ut videlicet omnis controversia finis sit juramentum. Angelus quoque, quem vidit in Apoc. k Joan. stantem super mare, & super terram, levavit manum suam ad cœlum, & juravit per viventem in secula seculorum. Christus etiam plus legitur dixisse in Evangelio, quam est, est, non, non: cum sapientissime dixerit: Amen dico vobis: quod ipse, secundum Lucam exponens, cum præmisset l, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua: consequenter adjunxit: In veritate dico vobis, quia multæ viduæ erant in diebus Heliæ in Israel. Apostolus quoque jurabat, cum diceret m: Testis est mihi

a Matth. 18. Luc. 17. b Cap. 13. eod. tit. in 3. compil.

Vid. B. Thom. 2. 2. q. 89. art. 2. & Sol. 1. 8. de just. & iure. q.

i. art. 2. Matt. 5. c Add. an testis jurans per S. Jacobum,

vel alium deponat, vid. Cyn. in l. testim. C. de test. d Jac. 5.

e quoniam ad jurandum, &c. f B. Thom. 2. 2. q. 89. art.

3. g Hier. 4. h Jacob. 5. i Hebr. 6. k Apoc. c. 20. l Luc.

4. m Rom. 1.

mibi Deus; & iterum a: Quotidie morior per gloriam vestram, fratres: quæ Græca exemplaria manifestissimam jurationem esse ostendunt. Si enim per se malum esset jurare, profecto Dominus non jurasset, cum tamen in Veteri Testamento legatus b: Quia juravit Dominus, & non paenitebit eum; & rufus c: Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam, imo & præcepit in Veteri testamento d: Redde Deo e juramenta tua. Quædam enim prohibentur, quia per se mala sunt, ut furtum, adulterium, & hujusmodi: que non sunt aliquatenus facienda. Quædam vero prohibentur ex causa, non quia per se mala sunt, sed quia si fiant frequenter, & multum, ex his mala sequuntur: ut vinum per se malum non est, & tamen prohibet Apostolus dicens f: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria; quoniam ex frequenti, & immoderata potatione vini luxuria generatur. Sic & juramentum per se quidem malum non est, cum sit confirmatio veritatis, sed tamen prohibetur ex causa, quoniam ex frequenti, & incauta juratione perjurium sive contingit: sicut in Ecclesiastico legitur g: Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo ejus plaga. Quemadmodum ergo Paulus indulxit propter necessitatem discipulo suo Timotheo h, ut utatur modico vino propter stomachum, & frequentes infirmitates: sic profecto cum necessitas exigit, pro re vera, licita, & honesta potest secure jurari, quia cessante causa, cessat effectus i. Licit ergo debeatis esse viri perfecti, ut quantum potestis, juramenti vinculum evitatis, volentes tamen indemnitate vestri monasterii providere, ne propter defecum testimoniū, sui juris sustineat læsionem: præsenti vobis pagina indulgemus, quatenus vos, & monasterii vestri Conversi possitis in causis ejusdem (deficientibus aliis testimoniis) pro ipso perhibere testimonium veritatis.

C A P. XXIX.

Idem.

Sicut: [G.infra.] Si constituerit b, quod prædictus H. iniuste bellum moverit contra I. ipsum H. inducere stu-

deatis, ut universa per hujusmodi violentiam occupata restituat

conquerenti, eum a præstito sibi juramento prorsus absolventes.

Quod si acquiescere noluerit, ipsum ad hoc (si præ-

missa veritate nitatur) cogatis per tentantem excommuni-

cationis, terram ejus interdiu tentantem supponentes.

Non adstringitur quis juramento ad implendum, quod jurat, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præsumitur est juramentum.

S. i. Juramentum autem, quod I. se afferit præstiffi, si de assensu factum est utriusque, eum non ligat, qui præstifit, dum ille, cui præstitum fuerit, servare neglit, quod promisit.

Idem in Concilio generali. c. (an. 1216.)

C A P. XXX.

Clerici non habentes temporalia a Laicis non tenentur eis præstare juramenta fidelitatis.

Idem Episcopo Amelien. (an. 1204.)

Sicut & nostris est auribus intimatum, Ecclesia Tudertina

vacante, ipsius Canonici, & Episcopus cum eis, dum

eset in minoribus ordinibus constitutus, juramenta quæ-

dam in damnum Episcopalis juris fecerunt, priusquam de

Pontificis electione tractatus aliquis haberetur: [G.inf. 1]

Pro juratione incauta imponi fecimus Episcopo poenitentiam congruentem: (G.inf. 2) Quia l non juramenta, sed

perjuria potius sunt dicenda, quæ contra utilitatem Eccle-

sisticam attentantur: mandamus, quatenus ab ipsis Cano-

niciis inquiras super præmissis diligenter veritatem: & si

ea inveneris esse vera, quod in damnum Episcopalis juris

reperiis taliter attentatum, in statum debitum, appella-

tione remota, reducas.

[1 Quæ utrum servari debeant, cum ex eis contingere

præstrium redditus Episcopales minorari, tanquam viri prævidus,

& discretus olim nos duxit idem Episcopus consulendos. Nos igitur

saluti ejus paterna volentes solicitudine provideremus.

[2 Et nihilominus attendentes, quod juramentum non us

est iniquitatis vinculum, fuerit institutum &c.)

C A P. XXVIII.

Juramentum præstitum super actu a lege infirmato princi-

paliter favore jurantis, licet secundario in favorem publicum,

necessario est observandum, si non vi, nec dolo fuit præstitum,

& in alterius præjudicium principalius non redundat. h. d.

multum singulariter considerata medulla capituli.

Idem Beluacensi Episcopo. (an. 1206.)

a Cap. 1. eod. tit. in 4. compilatione. b Cap. 2. eod. tit. in 4.

comp. c Lateran. sub Innocent. III. d Cap. 8. eod. tit. in 4.

compilat. e Rom. 14. f juramentum. g Nota que conditions

intelligantur in juramento, de quibus Aretin. in §. æque. Insti-

de except. Jas. in l. si convenerit. ff. de jurisd. omn. jud. h

In uno: Hoc autem interpretatione congrua. i Specialibus

legitur in omnibus scriptis, licet in aliquot vulgaris mendose

legatur, spiritualibus.